

Michał Jeżowski

Spółka europejska - nowa forma wykonywania działalności ubezpieczeniowej

Zeszyty Prawnicze 4/2, 189-203

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MICHAŁ JEŻOWSKI

Akademia Ekonomiczna w Poznaniu

SPÓŁKA EUROPEJSKA – NOWA FORMA WYKONYWANIA DZIAŁALNOŚCI UBEZPIECZENIOWEJ

WSTĘP

Zgodnie z ustawą o działalności ubezpieczeniowej¹ warunkiem koniecznym podjęcia i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej w Polsce jest przyjęcie jednej z dwóch form prawnych, a mianowicie formy spółki akcyjnej lub towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych.

Dodatkowo zagraniczne zakłady ubezpieczeń, pochodzące spoza obszaru Unii Europejskiej mogą wykonywać działalność ubezpieczeniową w Polsce poprzez swój oddział główny, natomiast Unijni ubezpieczyciele mogą wykonywać działalność ubezpieczeniową na terenie Rzeczypospolitej w formie oddziału lub w inny sposób niż przez oddział w ramach swobodnego przepływu usług ubezpieczeniowych.

Od dnia 8 października 2004 r. na Unijnym, a więc także Polskim rynku ubezpieczeniowym będą mogły prowadzić działalność zakłady ubezpieczeń zorganizowane w formie Spółki Europejskiej (SE). Tęgo dnia wchodzi bowiem w życie Rozporządzenie Rady (WE) nr 2157/2001 z dnia 8 października 2001 r. w sprawie statutu spółki europejskiej (SE)² (zwane dalej „Rozporządzeniem o statucie

¹ Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. Dz.U. Nr 124, poz. 1154.

² Dz.U. WE L 294 z 10.11.2001 s. 1-21.

SE”), które powołuje supranacjonalną formę spółki akcyjnej – spółkę europejską. Niezbędnym wzbogaceniem regulacji Rozporządzenia jest Dyrektywa 2001/86/WE Rady z 8 października 2001 r. uzupełniająca statut spółki europejskiej w odniesieniu do zaangażowania pracowników³.

Celem niniejszego opracowania jest po pierwsze przybliżenie nowej formy podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej po drugie próba określenia ekonomicznych i prawnych konsekwencji dla zakładów ubezpieczeń w Polsce wprowadzenia do unijnego obrotu prawnego formy spółki europejskiej.

Dodatkowo należy podnieść, że ze względu na ograniczone ramy opracowania przedmiotem rozważań będą tylko charakterystyczne cechy spółki europejskiej⁴. W szczególności na uboczu pozostanie cała problematyka udziału pracowników w strukturach i funkcjonowaniu ubezpieczeniowej SE, a konsekwencje wprowadzenia SE dla zakładów ubezpieczeń w Polsce zostaną li tylko zarysowane.

I. CHARAKTERYSTYKA SPÓŁKI EUROPEJSKIEJ

1. Spółka europejska w ogólności

Zgodnie z art. 1 i 4 Rozporządzenia o statucie SE, spółka europejska będzie posiadać osobowość prawną i występować w obrocie pod własną firmą z obligatoryjnym dodatkiem „SE”. Ma to być klasyczna spółka kapitałowa. Jej kapitał podzielony będzie na akcje i wyrażony w euro, przy czym minimalna wartość kapitału akcyjnego ma wynosić 120.000 euro – o ile ustawodawstwo państwa gdzie będzie mieścić się siedziba spółki nie przewiduje wyższej minimalnej wartości kapitału

³ Dz.U. WE L 294 z 10.11.2001 str. 22-32.

⁴ Szczegółowo na temat spółki europejskiej patrz: J. LORENC, *Spółka Europejska a przepisy polskie*, «Rejent» 11.6 (2001), s. 114-147; M. MINAS, *Spółka europejska w pracach komisji Wspólnot Europejskich*, «KPP» 5.1 (1996), s. 65-92; K. OPLUSTIL, *Europejska spółka akcyjna. Teksty aktów prawnych z omówieniem*, Warszawa 2002.

akcyjnego. Na podstawie art. 5 Rozporządzenia o statucie SE do zagadnień związanych z kapitałem SE, jego utrzymaniem, a także zmianami będzie się stosować przepisy, które miałyby zastosowanie do spółek akcyjnych ze statutową siedzibą w Państwie Członkowskim, w którym zarejestrowana będzie SE. Natomiast art. 7 Rozporządzenia o statucie SE stanowi, iż statutowa siedziba spółki europejskiej powinna znajdować się na terytorium Wspólnoty, w tym samym Państwie Członkowskim, w który znajduje się siedziba zarządu. Dodatkowo Państwo Członkowskie może zobowiązać SE zarejestrowaną na jego terytorium do zlokalizowania siedziby zarządu i statutowej siedziby w tym samym miejscu. Zgodnie zaś z art. 12 Rozporządzenia o statucie SE, każdą SE rejestruje się w rejestrze Państwa Członkowskiego, w którym ma mieć ona swoją statutową siedzibę, określonym przez prawo tego Państwa Członkowskiego zgodnie z art. 3 pierwszej dyrektywy Rady 68/151/EWG z dnia 9 marca 1968 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 48 akapit drugi⁵ Traktatu o Wspólnocie Europejskiej, w celu uzyskania ich równoważności w całej Unii oraz dla zapewnienia ochrony interesów zarówno współników jak i osób trzecich. Rejestracja SE i jej wykreślenie z rejestru ogłasza się w celach informacyjnych w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich.

Na podstawie art. 10 Rozporządzenia o statucie spółki europejskiej, jeżeli ten akt nie stanowi w pewnych przypadkach inaczej, Spółka Europejska powinna być traktowana w każdym Państwie Członkowskim UE tak, jak rodzima spółka akcyjna.

2. Istotne cechy spółki europejskiej

Spółka europejska ma cechy strukturalne oraz właściwości wskazujące na jej europejski – ponadnarodowy charakter i stanowiące

⁵ Zgodnie z art. 48 akapit 2 – przez spółki rozumie się spółki prawa cywilnego lub handlowego, a także spółdzielnie oraz inne osoby prawne prawa publicznego lub prywatnego, z wyjątkiem spółek, których działalność nie jest nastawiona na osiąganie zysków.

zarazem o jej odrębności od spółek akcyjnych zawiązywanych na podstawie norm systemów prawnych poszczególnych Państw Członkowskich UE. W tym miejscu wypada wskazać na następujące cechy:

- szczególne sposoby zakładania SE
- możliwość transgranicznego przeniesienia siedziby spółki z zachowaniem jej tożsamości podmiotowej!
- prawo wyboru sposobu zarządzania (system dualistyczny, system monistyczny)⁶.

Zakładanie SE

Zasadniczo są cztery sposoby założenia spółki europejskiej, przy czym żaden z nich nie polega na zawiązaniu spółki od podstaw. Natomiast będziemy mieć do czynienia ze zmianami strukturalnymi istniejących już „spółek narodowych”. Procesy przekształceń i fuzji będą zachodzić na podstawie art. 15-37 Rozporządzenia o statucie SE, a także – o tyle, o ile nie będzie to stało w sprzeczności z tym aktem – na podstawie prawa, które stosuje się do spółek akcyjnych w Państwie Członkowskim, w którym zakładana spółka europejska ma mieć swoją statutową siedzibę⁷. W przypadku SE z planowaną siedzibą w Polsce w grę wchodzi odpowiednie przepisy K.s.h.

1. Powstanie SE w wyniku łączenia się spółek. (fuzja transgraniczna)(Art. 2 ust 1, 17-31 Rozporządzenia o statucie SE)

Spółki akcyjne o statusie wspólnotowym⁸ mogą tworzyć SE przez łączenie się tych spółek, pod warunkiem, że przynajmniej dwie z nich podlegają prawu różnych Państw Członkowskich. W przypadku łączenia się spółek przez przejęcie, spółka przejmująca przyjmuje formę SE. W przypadku łączenia się spółek przez zawiązanie nowej spółki, SE będzie nowo powstałą spółką.

⁶ Strukturę SE określono w art. 38-60 Rozporządzenia o statucie SE.

⁷ Tak *expressis verbis* art. 15 Rozporządzenia o statucie SE.

⁸ Chodzi o takie spółki, które powstały zgodnie z prawem Państwa Członkowskiego, mają statutową siedzibę i siedzibę zarządu na terytorium UE.

2. Utworzenie grupy kapitałowej SE.(utworzenie holdingowej SE)(art. 2 ust 2, art. 32-34 Rozporządzenia o statucie SE)

Spółki akcyjne o statusie wspólnotowym i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością o statusie wspólnotowym mogą utworzyć grupę kapitałową SE, pod warunkiem, że przynajmniej dwie z nich podlegają prawu różnych Państw Członkowskich lub posiadają od co najmniej dwóch lat spółkę zależną, podległą prawu innego Państwa Członkowskiego lub oddział usytuowany w innym Państwie Członkowskim. Oczywiście spółki tworzące grupę kapitałową nie tracą bytu prawnego.

3. Powstanie spółki zależnej w formie SE. (utworzenie spółki filialnej SE)(art. 2 ust 3, art. 35 i 36 Rozporządzenia o statucie SE)

Spółki w rozumieniu drugiego akapitu art. 48 Traktatu o Wspólnocie Europejskiej mające status spółki wspólnotowej oraz inne osoby prawne prawa publicznego lub prywatnego o statusie wspólnotowym, mogą tworzyć spółki zależne SE, poprzez subskrypcję ich akcji, pod warunkiem, że przynajmniej dwie z nich podlegają prawu różnych Państw Członkowskich lub posiadają od co najmniej dwóch lat spółkę zależną, podległą prawu innego Państwa Członkowskiego lub też oddział usytuowany w innym Państwie Członkowskim.

4. Przekształcenie istniejącej spółki akcyjnej w SE. (art. 2 ust 4, art. 37 Rozporządzenia o statucie SE)

Spółka akcyjna o statusie wspólnotowym może zostać przekształcona w SE, jeżeli od co najmniej dwóch lat posiada ona spółkę zależną, podległą prawu innego Państwa Członkowskiego.

Dodatkowo należy wspomnieć, że na podstawie art. 3 ust. 1 Rozporządzenia o statucie SE w wyżej wskazanych procesach fuzji i przekształceń wziąć udział może także już istniejąca spółka europejska oraz, że na podstawie art. art. 3 ust. 2 tego aktu spółka europejska może zakładać także spółki – córki.

Przeniesienie statutowej siedziby SE

Przepisy dotyczące swobody przedsiębiorczości (Art. 43-48 TWE) nie są wystarczającą podstawą do swobodnego przenoszenia

statutowej siedziby spółki prawa krajowego z jednego Państwa Członkowskiego Unii do drugiego bez zmiany jej tożsamości podmiotowej. Mimo, że normy te przyznają osobom fizycznym oraz osobom prawnym – „jak osobom fizycznym”, a więc na równych zasadach, prawo przenoszenia się do innego Państwa Członkowskiego, to zawsze wiąże się to ze zmianą prawa właściwego, co z kolei powoduje, że spółka traci swoją tożsamość podmiotową i w innym Państwie Członkowskim może zafunkcjonować tylko jako podmiot prawa tego Państwa⁹. Wiążących ustaleń w tym zakresie dokonał Europejski Trybunał Sprawiedliwości w sprawie 81/87 Daily Mail¹⁰.

W tym miejscu przypomnieć także należy, że zgodnie z polskim prawem na podstawie art. 459 K.s.h. rozwiązanie spółki akcyjnej powoduje, między innymi, uchwała walnego zgromadzenia o przeniesieniu siedziby spółki za granicę.

Tymczasem statutowa siedziba spółki europejskiej będzie mogła zostać przeniesiona do innego Państwa Członkowskiego, przy czym przeniesienie to nie wiąże się ani z likwidacją SE, ani z utworzeniem nowej osoby prawnej. Transgraniczne przeniesienie siedziby SE odbywa się w drodze przewidzianej Rozporządzeniem o statucie SE skomplikowanej procedury określonej w art. 8 tego aktu.

Proces rozpoczyna się sporządzeniem planu przeniesienia i opublikowaniem go w Państwie Członkowskim, w którym mieści się dotychczasowa statutowa siedziba spółki. Czynności tych dokonuje zarząd (system dualistyczny) bądź tzw. organ administracyjny (system monistyczny). Plan przeniesienia powinien określać obecną firmę; siedzibę; numer pod którym SE jest zarejestrowana; proponowaną statutową siedzibę SE; proponowany Statut SE, gdy jest to właściwe, włącznie z jej nową firmą; wszelkie konsekwencje, jakie przeniesienie może mieć na uczestnictwo pracowników spółki; har-

⁹ Spółka prawa krajowego, która chce przenieść siedzibę do innego Państwa powinna zostać zlikwidowana a w Państwie nowej siedziby powstanie nowa osoba prawna podległa jego prawu.

¹⁰ Orzeczenie dostępne w angielskiej wersji językowej pod adresem internetowym: http://www.europa.eu.int/documents/ecj/index_pl.htm

monogram przeniesienia; wszelkie prawa zagwarantowane w celu ochrony akcjonariuszy lub wierzycieli. Organ zarządzający lub administracyjny powinien także opracować sprawozdanie wyjaśniające i uzasadniające aspekty prawne i ekonomiczne przeniesienia oraz wyjaśniające konsekwencje przeniesienia tak dla akcjonariuszy jak i wierzycieli oraz pracowników. Akcjonariusze i wierzyciele spółki mają prawo przeglądać w statutowej siedzibie SE plan przeniesienia i sprawozdanie oraz zażądać otrzymania bezpłatnych kopii tych dokumentów.

Zgromadzenie wspólników może podjąć uchwałę o przeniesieniu siedziby SE dopiero po upływie dwóch miesięcy, następujących po opublikowaniu planu. Nowa rejestracja może zostać dokonana dopiero wtedy, gdy zostanie przedstawione zaświadczenie oraz dowody, iż dokonano wszystkich czynności wymaganych do zarejestrowania spółki w państwie, w którym ma mieścić się jej nowa statutowa siedziba. Przeniesienie siedziby SE oraz wszelkie zmiany w statucie z tym związane są skuteczne od daty zarejestrowania SE w rejestrze nowej statutowej siedziby. Po dokonaniu rejestracji nowej siedziby SE rejestr, który dokonał nowej rejestracji będzie zawiadamiać rejestr poprzedniej statutowej siedziby. Wykreślenie spółki ze starego rejestru będzie dokonane nie wcześniej niż z chwilą otrzymania zawiadomienia.

Prawo Państwa Członkowskiego może przewidywać, że przeniesienie statutowej siedziby spółki zarejestrowanej w tym Państwie Członkowskim, której skutkiem byłaby zmiana prawa właściwego nie będzie skuteczne, jeżeli właściwy organ tego Państwa Członkowskiego wyrazi sprzeciw w tej sprawie w terminie dwóch miesięcy od opublikowaniu planu przeniesienia. W przypadku, gdy SE będzie podlegać nadzorowi krajowego finansowego organu nadzorczego¹¹, to prawo do wniesienia sprzeciwu w sprawie przeniesienia statutowej siedziby przysługuje również temu organowi.

¹¹ Np.: nadzorowi sprawowanemu przez Komisję Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych – co będzie miało miejsce w przypadku ubezpieczeniowej SE z siedzibą w Polsce.

Ustawodawca europejski przewidział zakaz przeniesienia statutowej siedziby, jeżeli wobec danej spółki europejskiej toczy się postępowanie w sprawie rozwiązania, likwidacji, niewypłacalności lub tymczasowego wstrzymania płatności lub inne postępowanie o podobnym charakterze.

W celu ochrony wierzycieli wprowadzono domniemanie, zgodnie z którym co do dowolnej wiarygodności powstałej przed przeniesieniem statutowej siedziby do innego Państwa Członkowskiego, SE będzie uznana jako mająca statutową siedzibę w tym Państwie Członkowskim, w którym siedziba spółki była zarejestrowana przed przeniesieniem. Domniemanie to jest skuteczne nawet wtedy, kiedy postępowanie przeciwko tej spółce europejskiej zostało wszczęte po dokonaniu przeniesienia statutowej siedziby.

Zarządzanie i nadzór w SE – system monistyczny.

Zgodnie z art. 38 Rozporządzenia o statucie SE w spółce europejskiej zarządzanie oraz nadzór mogą być sprawowane w systemie dualistycznym (Art. 39-42 Rozporządzenia o statucie SE) bądź monistycznym (Art. 43-45 Rozporządzenia o statucie SE). W systemie dualistycznym w spółce europejskiej może funkcjonować tak zarząd jak i rada nadzorcza. Taki układ organów w spółce kapitałowej jest znajomy polskiemu prawu. W tym miejscu należy jedynie dodać, że przepisy Rozporządzenia o statucie SE nie przewidują rewolucyjnych rozwiązań, choć w pewnych przypadkach odbiegają od rozwiązań polskiego prawa spółek handlowych.

Istotne *novum* natomiast stanowi możliwość przyjęcia systemu monistycznego – nawet w tych państwach, których systemy prawne nie znają takiego rozwiązania. Tak więc w Polsce już wkrótce mogą rozpocząć działalność SE, gdzie zamiast zarządu i rady nadzorczej funkcję zarządcze i nadzorcze skupi w sobie organ zwany w Rozporządzeniu o statucie SE „organem administracyjnym”. Dlatego też poniżej zaprezentowane zostaną założenia Rozporządzenia o statucie SE w zakresie systemu monistycznego.

Rozpocząć należy od wskazania, iż zgodnie z art. 43 ust. 4 Rozporządzenia o statucie SE w przypadku, gdy prawo danego Pań-

stwa Członkowskiego nie przewiduje żadnych uregulowań dotyczących systemu monistycznego, Państwo Członkowskie może wprowadzić własne rozwiązania do krajowego systemu prawnego w tym zakresie. Taka delegacja skierowana do ustawodawcy krajowego z natury rzeczy dotyczy tylko wydania przepisów „na użytek” regulacji systemu monistycznego w spółce europejskiej

Tak więc zgodnie z art. 43 ust. 1 zd. 1 Rozporządzenia o statucie SE, organ administracyjny prowadzi sprawy SE. Członków organu administracyjnego powołuje walne zgromadzenie. Jednakże członkowie pierwszego organu administracyjnego mogą być już wskazani przez Statut. Tak liczba członków organu administracyjnego jak i zasady ją określające ustanawiane są także w Statucie spółki.

Organ administracyjny zbiera się w terminach ustanowionych w Statucie jednak powinien zebrać się przynajmniej raz na trzy miesiące, aby omówić bieżące sprawy spółki.

Na podstawie przepisów Rozporządzenia o statucie SE dotyczących tak systemu dualistycznego jak i monistycznego (Art. 46-51 Rozporządzenia o statucie SE) przyjęć należy, że członkowie organu administracyjnego spółki powoływani są na okres ustanowiony w Statucie, jednakże nie przekraczający sześciu lat i zasadniczo mogą być powołani ponownie jeden raz lub więcej niż jeden raz. Statut SE może przewidywać, że spółka lub inna osoba prawna może zostać członkiem jednego z jej organów pod warunkiem, że prawo, które stosuje się do spółek akcyjnych w Państwie Członkowskim, w którym zarejestrowana jest SE nie stanowi inaczej. Zgodnie zaś z art. 18 § 1 K.s.h. członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej albo likwidatorem może być tylko osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych. Dlatego możliwość powołania do organu administracyjnego osoby prawnej nie dotyczy SE, które ewentualnie zlokalizują swoją siedzibę w Polsce.

Statut SE powinien wskazać rodzaje spraw spółki, w których dla podjęcia decyzji wymagana jest wyraźna uchwała organu administracyjnego.

Członkowie organu administracyjnego spółki europejskiej będą zobowiązani, nawet po ustąpieniu z urzędu, do nie ujawniania ja-

kichkolwiek informacji dotyczących spółki, których ujawnienie mogłoby zaszkodzić jej interesom.

Członkowie organu administracyjnych SE ponoszą odpowiedzialność za straty lub szkody poniesione przez SE na skutek niedotrzymania przez nich zobowiązań, wynikających z ich obowiązków wobec SE, ustanowionych przez Statut lub inne akty prawne. W takim przypadku stosuje się przepisy właściwe spółkom akcyjnym w Państwie Członkowskim, w którym mieści się siedziba SE.

3. Infrastruktura prawna SE

Każda osoba prawna zawdzięcza swoje istnienie określone systemowi prawnemu, który jest jej statutem personalnym¹². Na szczególną uwagę zasługuje ciekawa, aczkolwiek skomplikowana, piramida praw „rządzących” spółką Europejską. Otóż na podstawie art. 9 Rozporządzenia o statucie SE, spółka europejska działa w oparciu o:

I. przepisy Rozporządzenia o statucie SE,

II. w przypadku, gdy jest to wyraźnie określone w Rozporządzeniu, przepisy swojego statutu (rozumianego jako dokument zawierania konkretnej spółki) lub

III. w sprawach nieuregulowanych Rozporządzeniem o statucie SE lub, w przypadku, gdy są one uregulowane w nim jedynie częściowo, w zakresie pozostawionym poza Rozporządzeniem:

1. przepisy prawa przyjęte przez Państwa Członkowskie w celu wprowadzenia w życie specjalnych środków wspólnotowych dotyczących konkretnie SE – chodzi przede wszystkim o przepisy implementujące Dyrektywę 2001/86/WE Rady z 8 października 2001 r. uzupełniającą statut spółki europejskiej w odniesieniu do zaangażowania pracowników,

2. przepisy prawa Państw Członkowskich, które miałyby zastosowanie do spółek akcyjnych, utworzonych zgodnie z prawem Państwa Członkowskiego, w którym SE ma swoją statutową siedzibę –

¹² Tak: M. MINAS, *op. cit.* s. 65.

w przypadku przyjęcia przez SE siedziby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zastosowanie znajdują właściwe przepisy Kodeksu spółek handlowych¹³ o spółce akcyjnej;

3. przepisy swojego statutu, w taki sam sposób jak spółki akcyjne, utworzone zgodnie z prawem Państwa Członkowskiego, w którym SE ma swoją statutową siedzibę.

Dodatkowo ten sam artykuł stanowi, iż przepisy prawa ustanowione przez Państwa Członkowskie dotyczące konkretnie SE muszą być zgodne z odpowiednimi dyrektywami, które stosuje się do spółek akcyjnych w Państwach Członkowskich UE. Jeżeli zaś charakter działalności prowadzonej przez SE uregulowany jest przepisami szczególnymi prawa krajowego, to przepisy te stosuje się w całości do SE. Tak więc, jeżeli SE będzie miała siedzibę w Polsce i będzie prowadzić działalność ubezpieczeniową, w pełni zastosowanie znajdują polskie, krajowe przepisy prawa ubezpieczeń gospodarczych tak ustrojowe, jak i te związane z podejmowaniem i prowadzeniem działalności ubezpieczeniowej.

II. KONSEKWENCJE WPROWADZENIA SE

DLA ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ UBEZPIECZENIOWĄ W POLSCE – ZARYS PROBLEMU

Już na samym początku należy zwrócić uwagę na fakt, że jak dotąd nie można było empirycznie zweryfikować wpływu pojawienia się spółki akcyjnej o charakterze ponadnarodowym na spółki akcyjne, ale o charakterze krajowym. Empiryczne badania nie są możliwe, ponieważ jeszcze nie powstała ani jedna SE, dlatego jedynym rozwiązaniem jest podjęcie próby przewidzenia możliwych stanów faktycznych i płynących z nich konsekwencji.

Inna kwestia wymagająca rozważenia w tym miejscu, to pytanie o zasadność rozstrzygnięcia konsekwencji wprowadzenia SE

¹³ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, Dz.U. Nr 94, poz. 1037 z późn. zm.

dla ubezpieczycieli z punktu widzenia polskiego zakładu ubezpieczeń¹⁴. Wydaje się, że można podnieść zarzut zbyt wąskiego ujęcia problemu. Skoro bowiem będziemy mieć do czynienia z ponadnarodową formą podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej, to punkt widzenia powinien być zgoła odmienny, a mianowicie badania powinny być prowadzone z punktu widzenia całej Unii, a nie tylko jednego Państwa Członkowskiego. Jednakże należy pamiętać, że będziemy świadkami bezprecedensowej sytuacji, oto powstaną bowiem podmioty, które będą mogły prowadzić stałą działalność we wszystkich krajach Unii przy wykorzystaniu jednego centrum zarządzającego i to bez konieczności przyjęcia reżimu pierwotnej lub wtórnej swobody przedsiębiorczości, a tym bardziej swobody świadczenia usług. Dlatego też wydaje się, że spojrzenie na nadchodzące zmiany z perspektywy polskiego zakładu ubezpieczeń mogą być nadzwyczaj cenne.

Punktem wyjścia dla rozważań na temat konsekwencji wprowadzenia spółki europejskiej dla ubezpieczycieli w Polsce jest próba odpowiedzi na pytanie o podstawy prawne dla rozpoczęcia w Polsce działalności ubezpieczeniowej przez SE.

Oczywiście trzeba rozważyć dwie sytuacje. Pierwsza to taka, w której mamy do czynienia z SE z siedzibą w Państwie Członkowskim Unii innym niż Polska. Druga zaś to taka, w której mamy do czynienia z SE z siedzibą w Polsce.

Jeśli chodzi o pierwszy przypadek to SE może prowadzić działalność w Polsce o tyle, o ile spełniła wszystkie wymogi do podjęcia działalności ubezpieczeniowej w kraju siedziby. Zgodnie bowiem z art. 9 ust. 3 Rozporządzenia o statucie SE – jeżeli charakter działalności prowadzonej przez SE uregulowany jest przepisami szczególnymi prawa krajowego, to przepisy te stosuje się w całości do SE. Jako podmiot prawa unijnego SE nabywa prawa i zaciąga zobowiązania na terenie całej Wspólnoty. To właśnie wspólnotowa

¹⁴ Chodzi o takie spółki, które powstały zgodnie z polskim prawem oraz mają statutową siedzibę i siedzibę zarządu na terytorium RP.

osobowość prawna pozwoli prowadzić działalność ubezpieczeniową w całej Unii bez związania ramami wyznaczanymi przez prawo wewnętrzne Państw Członkowskich.

Biorąc pod uwagę art. 9 ust. 3 Rozporządzenia o statucie SE, w przypadku SE zlokalizowanej na terenie Polski, będzie ona mogła podjąć działalność ubezpieczeniową po spełnieniu wszystkich kryteriów przewidzianych przez polskie wewnętrzne prawo ubezpieczeń gospodarczych i również działać na terenie całej Unii bez ograniczeń.

Tak więc w jednym, jak i w drugim przypadku podstawy prawne podjęcia działalności ubezpieczeniowej znajdują się w ustawodawstwie Państwa Członkowskiego, które jest już w dużym stopniu zunifikowane i może ulec tylko dalszym procesom unifikacji. Zgodnie bowiem z klauzulą *stand-still* znajdującą swoją podstawę w art. 10 TWE, Państwa Członkowskie nie mogą zmieniać prawa dostosowanego raz do wymogów dyrektyw, ani wydawać przepisów, które sprzeciwiałyby się harmonizacji¹⁵.

Można więc łatwo wykazać, że Polskie zakłady ubezpieczeń (o ile nie zostaną wchłonięte przez SE lub się nie przekształcą w SE o czym dalej) zyskają potężną konkurencję. Konkurencję, która w zakresie działalności ubezpieczeniowej podlegać będzie albo prawu polskiemu (ubezpieczeniowa SE z siedzibą w Polsce) albo prawu ubezpieczeń gospodarczych innego Państwa Członkowskiego Unii Europejskiej z możliwością prowadzenia działalności w całej Unii.

Wreszcie można zadać pytanie o wpływ na zakłady ubezpieczeń działające w Polsce, nieuchronnych – jak się wydaje – procesów fuzji i przekształceń związanych z tworzeniem spółek europejskich.

Polskie zakłady ubezpieczeń o tyle, o ile spełniają kryteria Rozporządzenia o statucie SE, będą brały udział w tworzeniu spółek europejskich. Dotyczy to przede wszystkim spółek akcyjnych, ale wydaje się, że w przypadku tworzenia filialnej SE także towarzystw

¹⁵ Tak: K. OPLUSTIL, *op. cit.*, s. 34,35.

ubezpieczeń wzajemnych¹⁶. Polskie ubezpieczeniowe spółki akcyjne będące spółkami córkami mogą zniknąć z obrotu, ponieważ jest prawdopodobne, że zostaną wchłonięte przez nowo tworzone SE, które zlokalizują swoją siedzibę za granicą. Z drugiej strony może też się zdarzyć, że w wyniku fuzji i przekształceń powstaną SE, które zechcą zlokalizować swoją siedzibę na terenie Polski. Podstawowy wpływ na taką decyzję będzie miał stan konkurencyjności polskiego systemu prawnego¹⁷ i to nie tylko na poziomie prawa ubezpieczeń gospodarczych ale np.: w sferze podatkowej.

Tak więc spółka europejska to nie tylko potężna konkurencja, ale także nowe możliwości dla polskich zakładów ubezpieczeń. W literaturze¹⁸ przewiduje się wiele korzyści płynących z przyjęcia formy spółki europejskiej. Po przekształceniu lub połączeniu z zagranicznym zakładem ubezpieczeń i utworzeniu w ten sposób SE otworzą się nowe możliwości w zakresie zwiększenia efektywności i przyspieszenia w zarządzaniu, możliwość wyboru pomiędzy dualistycznym a monistycznym sposobem zarządzania, wreszcie możliwości transgranicznego przeniesienia siedziby statutowej z zachowaniem tożsamości podmiotowej czy zwiększenia atrakcyjności w sferze *good will* i prawa firmowego co w dziedzinie ubezpieczeń szczególnie istotne.

PODSUMOWANIE

Spółka europejska stanowi nową formę prawną podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej. Jest ona ponadnarodową osobą prawną, której funkcjonowanie ma oprzeć się na wspólnotowym akcie prawa wtórnego, ale także w dużej mierze na normach systemów prawnych Państw Członkowskich. Spółka europejska stanowi szansę na szybki rozwój dla wszystkich tych ubezpie-

¹⁶ Jako formy prawnej objętej zakresem normy art. 48 akapit 2 TWE.

¹⁷ Por. na ten temat: K. OPLUSTIL, *op. cit.*, s. 34, 35.

¹⁸ Por. na ten temat: K. OPLUSTIL, *op. cit.*, s. 27-32.

czyteli, których działalność wykazuje charakter transgraniczny. Polskie zakłady ubezpieczeń z pewnością zyskają silną ponadnarodową konkurencję, ale także będą mogły wziąć udział w procesach przekształceń i międzynarodowych połączeń.

EUROPEAN COMPANY – A NEW FORM
OF CONDUCTING INSURANCE ACTIVITY

Summary

The primary aim of this article is to present legal regulations concerning creation and functioning of the European company as a legal form of conducting insurance activity.

A model of a European company has been created to allow a combination of the economic potentials of existing companies in different Member States and their reorganization, which is expected to decrease the costs and improve the management efficiency of insurance companies by eliminating the expensive multinational holding structures.

In this article the author attempts to present the consequences of introducing a European company in the insurance sector in Poland.

A European company gives a possibility of fast development for those insurance companies, the activities of which cross the borders. The Polish insurance companies will face a strong competition but at the same time they will have opportunities to witness and participate in the reforms of the system.